

УДК 343.36

ІСТОРІЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕВИКОНАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ

Букач М.О., аспірант
кафедри кримінально-правових дисциплін факультету № 6
Харківський національний університет внутрішніх справ

У статті проаналізовані історично-правові аспекти кримінальної відповідальності за невиконання рішення суду, починаючи з XI ст. до сьогодення. На основі дослідження окремих пам'яток права та приписів сучасного законодавства зроблено висновки про появу та розвиток норм, які забезпечували виконання судових рішень.

Ключові слова: невиконання рішення суду, правосуддя, кримінальна відповідальність, кримінально-правова охорона.

В статье проанализированы историко-правовые аспекты уголовной ответственности за неисполнение решения суда, начиная с XI в. по сегодняшний день. На основании исследования отдельных достопримечательностей права и предписаний современного законодательства сделаны выводы о появлении и развитии норм, которые обеспечивали исполнение судебных решений.

Ключевые слова: неисполнение решения суда, правосудие, уголовная ответственность, уголовно-правовая охрана.

Bukach M.O. THE HISTORY OF INTRODUCING OF CRIMINAL RESPONSIBILITY FOR FAILURE OF JUDICIAL DECISION

In the article historical and legal aspects of criminal liability for failure to perform judgment from first state formations to modern times have been analyzed. On the base of research of law memos and modern legal conclusions about appearance and development of standards that ensure enforcement of court decisions have been made.

Key words: non-enforcement of court, justice, criminal liability, criminal legal protection.

Постановка проблеми. Аналіз судової практики свідчить про те, що встановлений Конституцією України принцип обов'язковості судових рішень (ч. 5 ст. 124) досить часто порушується, що вимагає пошуку правових засобів його забезпечення, в тому числі і кримінально-правових. Одним із них є встановлення кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення у ст. 382 КК України. Використання історичного методу в дослідженні криміналізації цього злочинного посягання повинне сприяти з'ясуванню того, наскільки розповсюдженим було врахування нині чинних ознак невиконання судового рішення (ст. 382 КК України) у нормах вітчизняного права, приписи яких закріплювали відповідальність за можливо подібні до ст. 382 КК України порушення порядку виконання судового рішення. Доцільність дослідження появи та розвитку норми, що передбачала відповідальність за невиконання судового рішення, також обумовлюється й тим, що подібні дослідження здійснюються науковцями на підставі аналізу різних пам'яток вітчизняного права. Навіть аналіз ученими тих самих нормативно-правових актів минулого призводить до формулювання ними різних за своєю суттю висновків. У зв'язку з цим ставити крапку у дослідженні історично-правових аспектів кримінальної відповідальності за невиконання рішення суду ще зарано, якщо взагалі це можливо в **історичному науковому пошуці**.

Ступінь розробленості проблеми. У доктрині кримінального права винесене на розгляд питання безпосередньо або опосередковано розглядалося в роботах В.А. Голов-

чука, О.Г. Білоконь, Г.І. Богонюка, М.А. Князькова, Е.О. Летягіної, В.М. Малова, В.П. Мороза, О.М. Румянцева, Д.А. Харківського. Наукові розробки вказаних авторів і стали науково-теоретичною базою даної публікації. Нормативну основу дослідження склали законодавчі акти, що діяли на території України, починаючи з XI ст. до сучасності.

Мета статті полягає у дослідженні пам'яток вітчизняного права та формулюванні на підставі цього власних узагальнюючих висновків щодо виникнення та розвитку кримінально-правової норми, що встановлює кримінальну відповідальність за порушення порядку виконання судового рішення та можливого удосконалення окремих положень сучасного закону про кримінальну відповідальність за невиконання судового рішення.

Виклад основного матеріалу. Основним джерелом права Київської Русі дослідники вважають Руську Правду, виділяючи Коротку (XI ст.) та Просторову її редакції (XIII ст.) [15]. Цими нормативними актами регулювалися різні суспільні відносини, в тому числі і відправлення правосуддя. Але норми, які встановлювали б відповідальність за невиконання судового акту і хоча б віддалено нагадували положення ст. 382 КК України, у Руській Правді відсутні. До подібного висновку приходять і Г.І. Богонюк, аналізуючи цю пам'ятку давньоруського права [2, с. 4]. К.О. Летягіна пояснює це тим, що князь та уповноважені ним органи одночасно приймали закони, справляли правосуддя та виконували судові рішення, тому застосування відповідальності до самих себе за невиконання встановлених судом приписів було нелогічним [12, с. 14].

У другій половині XIV – першій половині XVII ст. законодавчі акти на Україні визначали спочатку Литва, а потім Польща. Литовська держава спочатку не мала свого власного кодифікованого законодавства, тому певний час на території України все ще продовжувала діяти Руська Правда, а згодом – три Литовські Статути [4, с. 42].

Перші спроби забезпечити охорону виконання судового рішення знаходимо в арт. 11 розділу 6 Литовського Статуту 1529 р., де встановлювався порядок примусового виконання судового акту. Так, якщо особа не сплачувала грошову суму, встановлену судом у визначений строк, то вилучення майна боржника у визначеній сумі відбувалося примусово. Якщо ж майна виявлялося недостатньо, то відповідач повинен був борг відпрацювати [19, с. 113, 247]. Крім цього, у арт. 13 розділу 1 цієї пам'ятки права встановлювалася відповідальність особи, яка з необережності випустила з в'язниці боржника або засудженого за іншим обвинуваченням. Винний у такому діянні повинен був відшкодувати ту грошову суму або іншу шкоду, яку спричинив впусщений ним боржник [19 с. 56, 211].

Другий Литовський Статут набрав чинності у 1566 р. У порівнянні з Першим Статутом у цьому нормативному акті правовий матеріал систематизовано більш досконало. Так, у розділі IV, арт. 59 «Про терміни виплати грошових» було встановлено строки виконання судових рішень, пов'язаних із грошовими виплатами, та відповідальність осіб, які таке рішення не виконали, що полягала у зверненні на майно боржника [20, с. 321]. У цьому ж розділі в арт. 67 «Про виконання справ відсуджених» знаходимо заходи забезпечення виконання судового рішення та відповідальність за його невиконання. Так, якщо боржник не виплатив грошову суму у визначений строк, на нього покладалася обов'язок сплатити «заклад..., такий великий, як у самій справі йдеться. ...» [20, с. 324]. За повторну відмову виконати рішення суду до винного застосовувалося вилучення всього майна на користь позивача та держави. Особу, яка і після цього не виконувала судовий акт, чекала смертна кара [20, с. 324]. Також встановлювалася і відповідальність суду за невиконання дій із вилучення майна боржника по закінченню вказаних термінів, що полягала у відшкодуванні позивачу всіх шкод і збитків, яких той зазнає [20, с. 325].

28 січня 1588 р. було затверджено третю редакцію Статуту, яка по праву вважається найбільш розробленою і вдосконаленою. Забезпечення виконання рішення суду регламентувалося так само, як і в Другому Статуті, але з певними новелами. Так, встановлювалася відповідальність боржника за передачу майна, яке підлягало вилученню третій особі (арт. 95 розділу IV) [21, с. 187]. До панів і шляхти, які не хотіли підкорятися судовому рішення та уникли суду, застосовувалося позбавлення прав та честі («вічне вигнання») [21, с. 189]. Новим для Статуту 1588 р. було встановлення відповідальності третіх осіб, які перешкоджали виконанню рішення суду на користь позивача. Вони відповідно до арт. 96

цього ж розділу повинні були сплатити грошове стягнення, яке був винний відповідач, та штраф [21, с. 189]. Отже, у Литовських Статутах досить чітко регламентувалося забезпечення виконання судового акту та встановлювалася відповідальність за невиконання або перешкоджання виконанню останнього, тому ми не можемо погодитись із висновками дослідників, які стверджують, що у згаданих законодавчих актах норми, які забезпечували правову охорону виконання рішень суду, відсутні, а «мова йде лише про суд та порядок здійснення правосуддя» [3, с. 46].

Після переходу частини українських земель під протекторат Росії внаслідок Переяславської угоди 1654 р. на них діяли нормативні акти царського уряду, які приймалися спеціально для України. Норми ж загальноросійського законодавства були чинні лише на Слобожанщині [6, с. 175], де, зокрема, діяло Соборне Уложення Московської держави, прийняте на Земському соборі у 1649 р. [8, с. 506]. Цей нормативний акт містив у собі велику кількість норм, які регулювали відправлення правосуддя та забезпечували охорону діяльності суду від різного роду втручань, деякі з них були спрямовані і на забезпечення виконання прийнятих судових рішень. Так, наприклад, ст. 261 гл. X регулювала порядок виконання судового рішення у майнових справах [16, с. 179]. За відсутності коштів звернення накладалося на майно відповідача, а якщо і його було недостатньо, боржник повинен був відпрацювати борг (ст. ст. 262–264) [16, с. 147].

Своєрідний спосіб кримінально-правової охорони судового акту з цивільної справи К.О. Лєтягіна та О.Н. Румянцев вбачають у положеннях ст. 154 гл. X, у якій було встановлено заборону на повторне подання позову у справі, що вже розглядалася, інакше до порушника застосовувалося покарання у виді биття батогами та виплати грошової суми відповідачу [12, с. 19; 18, с. 31–32]. Інші дослідники не згадують цю статтю у контексті дослідження історичного аспекту кримінально-правової охорони виконання рішення суду [7, с. 25–34].

До норм, які забезпечували кримінально-правову охорону порядку виконання вироків, більшість дослідників відносять положення ст. 104 гл. XXI Соборного Уложення 1649 р. [12, с. 19; 18, с. 32; 25, с. 23]. У ній встановлювалася відповідальність посадових осіб центрального та місцевого самоуправління за незаконне звільнення без «государева указу» засуджених після піврічної ізоляції від суспільства з метою їх обернення у кріпаків чи холопів [13, с. 406–407]. Але є і противники такої точки зору. Наприклад, М.О. Князьков вважає, що основне призначення цієї статті полягає у запобіганні незаконному перетворенню засуджених у феодально-залежних людей. Вважаємо, що ці дві позиції можуть співіснувати, оскільки, якщо погодитись із думкою М.О. Князькова, то це не відмінняє того, що таке порушення прав засуджених відбувалося за рахунок невиконання судового вироку [7, с. 29]. Таким чином, у Соборному Уложенні 1649 р. містилися норми, спря-

мовані на забезпечення охорони порядку виконання рішень суду, однак загальна норма, яка б встановлювала відповідальність за невиконання судового акту, була відсутня. Це дозволяє погодитись із висновком К.О. Летягіної та Г.І. Богонюка, що ці норми зберігали казуїстичний характер, крім того, кримінально-правовими методами були забезпечені не всі судові акти [12, с. 19; 2, с. 6].

Визначною подією того часу була спроба кодифікації українського права, результатом якої стало створення у 1743 р. такого нормативного акту, як «Права, за якими судиться малоросійський народ» (далі – «Права...»), робота над текстом якого затяглася аж до 1756 р. Щоправда, він так і не став офіційним джерелом права, але його норми все ж таки застосовувались у реальному житті та судовій практиці [6, с. 177]. «Права...», окрім іншого, містили норми, які регулювали діяльність судів та встановлювали відповідальність за певні посягання на правосуддя [14].

Знаходимо тут і норми, спрямовані на забезпечення виконання судових рішень. Так, наприклад, арт. 9 гл. 7 встановлював відповідальність за відмову виконувати судове рішення, поєднане з побиттям або вбивством особи, яка такі рішення виконувала (возного) [14, с. 94–95]. У арт. 22 цієї ж глави регламентувалася відповідальність сторожів та наглядачів за втечу засудженого. Причому укладачі «Прав...» визначали покарання в залежності від того, було таке діяння вчинено умисно чи необережно, та за якою справою особа зазнала засудження – «кримінальною» чи «не кримінальною» [14, с. 105–106]. Крім цього, встановлювалася відповідальність посадових осіб за пом'якшення або посилення покарання всупереч рішенням суду (п. 4, 5 арт. 23 гл. 7). Відповідальності підлягали і особи, які втекли з-під арешту або тюрми до закінчення строку відбування покарання (п. 6–8 арт. 23 гл. 7) [14, с. 108]. У арт. 6 гл. 8 встановлювалось, що відповідач, який не виконав вимогу позовного указу з'явитися до суду, карався штрафом та арештом [14, с. 118]. Також встановлювалася відповідальність особи за відмову виконувати вирок суду та виплачувати призначену компенсацію за нанесення образи або тілесних ушкоджень під час судового процесу (п. 4 арт. 24 гл. 8) [14, с. 141].

Особливу увагу укладачі «Прав...» приділили порядку виконання судових рішень у майнових спорах та його правовому забезпеченню. Наприклад, у арт. 26 гл. 8 була встановлена відповідальність осіб за невиконання рішення суду, якщо сторона подала безпідставну апеляцію і «словом або ділом» супротивилась віддавати відсуджене майно [14, с. 142–143]. Укладачі «Прав...» розрізняли примусове виконання рішення суду щодо рухомого та нерухомого майна, встановлюючи особливий порядок примусового вилучення останнього. Особи, які ухилялися від виконання такого рішення повинні були відшкодувати збитки, спричинені їхніми діями (п. 2 арт. 27, п. 1, 2 арт. 28). Крім цього, у п. 6 арт. 28 було передбачено відповідальність суду за затягування строків виконання рішення у виді гро-

шового стягнення [14, с. 143–145]. Відповідно до арт. 30 відповідальності підлягали треті особи, які свідомо придбали або переховували майно боржника, що підлягало вилученню [14, с. 146–147]. До того ж, покаранню підлягала особа, яка насильно заволоділа майном, що було до цього у неї вилучено за рішенням суду (арт. 34) [14, с. 149]. Отже, можна зробити висновок, що «Права...» 1743 р. містили значно ширше коло посягань на порядок виконання судових рішень, порівняно із російським законодавством того часу. Причому, зазначений нормативно-правовий акт містив норми, які були прообразом не лише власне ст. 382 КК України, а й прообразом спеціальних норм щодо цієї статті (ст. ст. 388, 393 КК України).

Протягом XVIII ст. і в наступному російське законодавство набуває поширення на українських землях [6, с. 175]. Дослідники російського права відзначають, що до другої половини XIX ст. практично всі норми, пов'язані зі встановленням відповідальності за невиконання судового рішення або перешкоджання його виконанню, мають ситуативний характер [7, с. 30]. Все змінюється з прийняттям Уложення про покарання кримінальні та виправні 1845 р. (далі – Уложення), де вперше законодавець виділив правосуддя, як самостійний об'єкт кримінально-правової охорони [12, с. 21; 25, с. 26]. М.О. Князьков пояснює це завершенням формування судової системи та розмежуванням функцій суду та адміністративних органів [7, с. 31].

Не ставлячи за мету дослідити всі злочини проти правосуддя, передбачені Уложенням, розглянемо лише ті з них, які стосувалися невиконання судового акту. Так, у ст. 291 розділу 4 «Про злочини та проступки проти порядку управління» було передбачено відповідальність за опір виконанню судових ухвал, коли вони були вчинені не багатьма, а лише двома або трьома людьми, або навіть і одним, але зі зброєю і з використанням якогонебудь із його боку насильства [17, с. 242; 2, с. 6]. Глава 5 цього ж розділу встановлювала відповідальність за перешкоджання чи ухилення від відбування покарання, пов'язаного з позбавленням волі. Законодавець розрізняв відповідальність самих засуджених, які втекли з тюрми чи іншого місця ув'язнення, та осіб, які їм в цьому допомогли. Вид та розмір покарання залежали від того, чи супроводжувались такі дії застосуванням насильства чи ні [17, с. 256–259].

У розділі 5 «Про злочини та проступки по службі державній та громадській» знаходимо ст. 364, що передбачала відповідальність за неприведення в належне виконання судових рішень, які вступили у законну силу [17, с. 265]. Крім цього, встановлювалася відповідальність за пом'якшення або посилення покарання особою, яка його виконує, всупереч встановленому у вирок (ст. ст. 486, 487). Причому Уложення розрізняє вчинення таких діянь необережно та умисно, в тому числі – з корисливих мотивів [17, с. 299–300; 1, с. 151].

У Кримінальному уложенні 1903 р. законодавець вперше використав термін «Про

протидію правосуддю» у назві глави 7, в якій встановлювалось значно розширене коло злочинів, що посягали на діяльність судових органів [22, с. 53–61]. Зокрема, ст. 178 встановлювала відповідальність за невиконання розпорядження суду у цивільному судочинстві [22, с. 61]. Інших норм, спрямованих на кримінально-правову охорону рішення суду, в Кримінальному уложенні 1903 р. не знаходимо, хоча окремі науковці і звертають увагу на те, що у главі 37 цієї пам'ятки права «Про злочинні діяння по службі державній і суспільній» розміщувалася норма, яка передбачала кримінальну відповідальність службовців за невиконання ухвал, рішень або вироків суду [1, с. 151; 2, с. 7].

Наступним етапом розвитку українського законодавства став радянський період. Наслідком революції 1917 р. були кардинальні зміни у державному устрої, що стало причиною формування нового законодавства. Виникла необхідність прийняття нових законів про кримінальну відповідальність. У Кримінальних кодексах Української РСР 1922 р. та 1927 р. відповідальності за невиконання рішень суду у загальному виді встановлено не було. На це звертає увагу і Г.І. Богонюк [2, с. 8]. Законодавець обмежився встановленням кримінальної відповідальності за втечу або самовільне залишення місць позбавлення, або обмеження волі та звільнення з місць позбавлення волі, або сприяння втечі засудженого (ст. 94 КК УРСР 1922 р. та ст. 81 КК УРСР 1927 р.) [23; 24].

Загальна норма, яка б встановлювала кримінальну відповідальність за порушення порядку виконання судових рішень, була відсутня й у КК Української РСР 1960 р. До норм, які забезпечували виконання вироку, можна віднести втечу засудженого (ст. 183), втечу з місця заслання (ст. 184) та самовільне повернення особи, яка була вислана, або невїзд засудженого до висилки (ст. 185). Необхідність криміналізації невиконання рішення суду була усвідомлена законодавцем лише у 1990 р., коли КК УРСР був доповнений ст. 176-4, в якій передбачалась кримінальна відповідальність за умисне невиконання посадовою особою рішення, вироку, ухвали чи постанови суду або перешкодження їх виконанню [11].

5 квітня 2001 р. було прийнято КК України, який набрав чинності 1 вересня 2001р. і діє дотепер, та введено в дію ст. 382 «Невиконання судового рішення», яка зазнала певних змін у порівнянні зі ст. 176-4 КК УРСР 1960 р. Законодавець замінив посадову особу на службову та ввів нову обов'язкову ознаку складу злочину – набрання вироком, рішенням, ухвалою та постановою суду законної сили. Крім цього, у ч. 2 та ч. 3 ст. 382 (редакції 2001 р.) було встановлено кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. До перших було віднесено вчинення тих самих дій службовою особою, яка займає відповідальне чи особливо відповідальне становище, або особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, або якщо вони заподіяли істотну шкоду охоронюваним законом правам і свободам громадян, державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних

осіб (ч. 2 ст. 382 України в редакції 2001 р.). Частина 3 встановлювала умисне невиконання службовою особою рішення Європейського суду, як особливо кваліфікуючу ознаку складу злочину [10].

Нова редакція ст. 382 КК України була викладена у Прикінцевих положеннях Закону України «Про судову устрій і статус суддів» від 7 липня 2010 р. № 2453-VI [5]. На сьогодні, початок 2016 р., редакція ст. 382 КК України, порівняно з редакцією цієї статті у 2010 р., не змінилась [9]. Вона складається з чотирьох частин. Однак, якщо її порівнювати із редакцією станом на 2001 р., то можна зазначити таке. У диспозиції ч. 1 криміналізовано невиконання рішення суду або перешкодження його виконанню як особою, щодо якої таке рішення прийнято, так і третіми особами, тобто сьогодні порівняно з 2001 р. встановлений загальний, а не спеціальний суб'єкт цього злочину. Як кваліфікуючу ознаку у диспозиції ч. 2 законодавець встановив вчинення злочину службовою особою. Диспозиція ч. 3 майже повністю відтворила диспозицію ч. 2 цієї ж статті в редакції 2001 р., перетворивши кваліфікуючі ознаки, за виключенням вказівки на службову особу, в особливо кваліфікуючі. Диспозиція ж ч. 4 ст. 382 КК України встановлює таку ж ознаку, як і ч. 3 у редакції 2001 р. – умисне невиконання службовою особою рішення Європейського суду [9; 10].

Аналіз санкцій ч. 1 і 2 ст. 382 КК України дає підстави для висновку, що порівняно із санкціями ч. 1 та 2 ст. 382 КК України в редакції 2001 р., сьогодні кримінальна відповідальність за вчинення злочинів, передбачених цими частинами ст. 382 КК України, є менш суворою, хоча, водночас, вона і підвищена у разі вчинення дій, передбачених ч. 1 і 2 ст. 382 КК України службовою особою, яка займає відповідальне чи особливо відповідальне становище, або особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, або якщо вони заподіяли істотну шкоду охоронюваним законом правам і свободам громадян, державним чи громадським інтересам юридичних осіб. Утім, незважаючи на це, все ж таки історичний огляд законодавчої регламентації ст. 382 КК України засвідчує тенденцію до пом'якшення кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення. Отже, на сьогодні необхідність забезпечення виконання рішень суду шляхом криміналізації відповідних діянь вже усвідомлена українським законодавцем, але, як справедливо відзначає В.А. Головчук: слід констатувати, що існуючі кримінально-правові норми не забезпечують на достатньо ефективному рівні належну охорону порядку здійснення правосуддя у сфері виконання судових рішень та потребують подальших змін [3, с. 54].

Викладене дозволяє зробити такі **висновки**: 1) розвиток законодавства про кримінальну відповідальність за порушення порядку виконання судових рішень показує, що протягом століть правові норми розвивались поступово, залежно від розвитку судової системи та правосуддя взагалі; 2) перші згадки про захист належного виконання судових рішень знаходимо у нормах Литовського Ста-

туту 1529 р. З подальшим розвитком судової системи кількість норм, пов'язаних зі встановленням відповідальності за невиконання судових актів або перешкоджання їх виконанню, поступово збільшувалась; 3) окремо слід відзначити прогресивність пам'ятки українського законодавства – «Прав, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р. у частині встановлення відповідальності за невиконання рішень суду. І хоча норми, які забезпечували порядок виконання судових актів ще не були систематизовані та мали ситуативний характер, вони все ж таки охоплювали значно більшу кількість відносин, порівняно із російським законодавством того часу; 4) у загальному виді можна стверджувати, що прообраз ст. 382 КК України знаходить своє закріплення у нормах різних законодавчих актів минулого (Литовські Статути; Соборне Уложення 1649 р.; «Права, за якими судиться малоросійський народ»; Уложення про покарання кримінальні та виправні 1845 р., Уложення 1903 р. тощо); 5) появі норми, яка б передбачала відповідальність за невиконання судового рішення, подібної до нині чинної ст. 382 КК України, передувало прийняття Верховною Радою України у 2001 році нового КК України; 6) дослідження історичного аспекту кримінальної відповідальності за порушення порядку виконання судового рішення на українських землях засвідчує тенденцію до пом'якшення кримінальної відповідальності за вчинення цього злочину. Ця обставина зумовлює необхідність пошуку нових засобів державного реагування на порушення встановлених у ст. 382 КК України заборон, заснованих на ще більшому пом'якшенні кримінально-правового впливу, але за умови відсутності тенденції до збільшення злочинності у цій сфері.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білоконь О.Г. Генеза законодавства, що встановлює відповідальність за посягання на правосуддя / О.Г. Білоконь // Право і суспільство. – № 4 (2). – 2015. – С. 149–151.
2. Богонюк Г.І. Відповідальність за невиконання судового рішення в історії кримінального права / Г.І. Богонюк // Часопис Академії адвокатури України. – Т. 7. – № 2 (23). – 2014. – С. 3–10.
3. Головчук В.А. Кримінально-правова охорона порядку виконання судових рішень: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / В.А. Головчук; Нац. акад. внутр. справ. – К., 2012. – 208 с.
4. Діденко В.П. Історія кримінального права України: монограф. / В.П. Діденко. – К.: Аванпост-Прим, 2009. – 164 с.
5. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2010. – № 41–42, № 43, № 44–45. – Ст. 529.
6. Иванов В.М. Історія держави і права України: підручник / В.М. Иванов – К.: КУП НАНУ, 2013. – 892 с.
7. Князьков М.А. Неисполнение приговора суда, решения суда или иного судебного акта (ст. 315 УК РФ): проблемы законодательной регламентации и правоприменения: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 Князьков М.А. // [Место защиты: Сам. гос. ун-т]. – Самара, 2007. – 221 с.
8. Кримінальне право (Особлива частина): підручник. Т. 2 / ред. О.О. Дудоров, Є.О. Письменський. – Луганськ: Елтон-2, 2012. – 704 с.
9. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. – № 2341-III, в ред. від 01.01.2016 р. – [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page>. – Заголовок з екрану.
10. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
11. Кримінальний кодекс УРСР від 28 грудня 1960 року // Відомості Верховної Ради УРСР від 12 січня 1961 року. – № 2. – Ст. 14.
12. Летягина Е.А. Уголовная ответственность за неисполнение приговора суда, решения суда или иного судебного акта : дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Е.А. Летягина; Сиб. федер. ун-т. – Красноярск, 2009. – 216 с.
13. Памятники русского права: Соборное Уложение царя Алексея Михайловича 1649 года / под ред. К.А. Софроненко; вып. 6. – М.: Юрид. лит., 1957. – 503 с.
14. Права, за якими судиться малоросійський народ 1743 року : Наукове видання / НАН України ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корещького; Ін-т української археології та джерелознавства ім. М.С. Грушевського; Ю.С. Шемшученко (відп. ред. та авт. передмови), К.А. Віслобоков (упоряд.). – К., 1997. – 547 с.
15. Российское законодательство X–XX веков : [в 9 т.] / [отв. ред. тома В.Л. Янин; под общ. ред. О.И. Чистякова]. – М.: Юрид. лит., 1984–1994. – Т. 1: законодательство Древней Руси. – 1984. – 432 с.
16. Российское законодательство X–XX веков: [в 9 т.] / [отв. ред. тома В.Л. Янин; под общ. ред. О.И. Чистякова]. – М.: Юрид. лит., 1984–1994. – Т. 3: Акты Земских соборов. – 1985. – 512 с.
17. Российское законодательство X–XX веков: [в 9 т.] / [под общ. ред. О.И. Чистякова]. – М.: Юрид. лит., 1984–1994. – Т. 6: Законодательство первой половины XIX века. – 1988. – 431 с.
18. Румянцев О.Н. Уголовно-правовые и криминологические проблемы борьбы с неисполнением приговора суда и иных судебных решений: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / О.Н. Румянцев; Волгогр. акад. МВД России. – Волгоград, 2008. – 204 с.
19. Статути Великого князівства Литовського: [у 3 т.] / [за ред. С.В. Ківалова, П.П. Музиченка, А.І. Панькова]. – Одеса: «Юридична література», 2002–2004. – Т. 1: Статут Великого князівства Литовського 1529 р. – 2002. – 462 с.
20. Статути Великого князівства Литовського: [у 3 т.] / [за ред. С.В. Ківалова, П.П. Музиченка, А.І. Панькова]. – Одеса: «Юридична література», 2002–2004. – Т. 2: Статут Великого князівства Литовського 1566 р. – 2003. – 560 с.
21. Статути Великого князівства Литовського: [у 3 т.] / [за ред. С.В. Ківалова, П.П. Музиченка, А.І. Панькова]. – Одеса: «Юридична література», 2002–2004. – Т. 3. – Кн. 2: Статут Великого князівства Литовського 1566 р. – 2003. – 568 с.
22. Уголовное уложение : приложение к № 5 «Журнала Министерства юстиции» (май 1903 г.). – СПб.: Сенатская типография, 1903. – 144 с.
23. Уголовный кодекс УССР [Текст]. – Х.: Юридическое издание Наркомюста УССР. – 1924. – 102 с.
24. Уголовный кодекс УССР в редакции 1927 г. [Текст]. – Х.: юрид. изд-во НКЮ УССР, 1927. – 322 с.
25. Харьковский Д.А. Уголовно-правовая характеристика неисполнения приговора суда, решения суда или иного судебного акта: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Д.А. Харьковский; Ростов. юрид. ин-т. – Ростов-на-Дону, 2007. – 179 с.